

spionage-arbeid, van instructies te voorzien en aan geld te helpen waren tussenpersonen nodig. Een van die tussenpersonen, misschien wel de belangrijkste (Stevens noemt hem *'my most excellent Vertrauensmann'*¹), was een zekere A. J. J. Vrinten uit Rotterdam.

Vrinten was in de eerste wereldoorlog medewerker geweest van de Nederlandse Inlichtingendienst; gedemobiliseerd, werkte hij eerst bij enkele firma's, kwam nog in het begin van de jaren '20 als ambtenaar van de dienst voor invoerrechten en accijnzen in contact met een collega, Zaal, en richtte enige tijd later samen met hem in Rotterdam een agentuur- en commissiehandel op, Zaal & Co. Deze firma werd een feitelijk nevenbureau van het *Passport Control Office*. Opererend onder diverse schuilnamen, wierf Vrinten in de jaren '30, soms voorgevend dat hij namens de Nederlandse geheime dienst optrad, tal van personen aan die zich bereid verklaarden, regelmatig of af-en-toe naar Duitsland te reizen om daar militaire observaties te verrichten. Hoevelen dat er in totaal waren, weten wij niet, maar zeker waren het vele tientallen. Alleen al één van Vrintens helpers, de Waalwijkse leerhandelaar F. A. Hensen, een neef van zijn vrouw, wist dertig personen voor die spionage-arbeid te winnen.

Wij willen wel aannemen dat soms op die wijze interessante gegevens bijeen gebracht werden, maar moeten hieraan toevoegen dat het algemene beeld dat uit de bewaardgebleven stukken oprijst, een weinig verheffende indruk maakt. Overtuigend anti-nationaal-socialisten komt men nauwelijks tegen – zoveel te meer avonturiers, scharrelaars en bedriegers, soms ook dubbcl-agenten: mensen die tegelijk aan de Engelse en de Duitse geheime dienst geld trachtten te verdienen. Niet zeldzaam waren de gevallen waarin Vrinten bedragen, meest kleine overigens, voor berichten betaalde die zijn z.g. agenten geheel of grotendeels uit hun duim gezogen hadden. Van al die agenten hield hij zorgvuldig een kaartstelsel bij. Iets op ons verhaal vooruitlopend, willen wij hier vermelden dat Vrinten in gezelschap van zijn naaste medewerker, F. A. van Koutrik, op de eerste dag van de Duitse invasie, 10 mei 1940, uit Rotterdam naar Engeland vluchtte en dat spoedig nadien zijn kaartstelsel door de Duitsers gevonden werd², hetgeen er belangrijk toe bijdroeg dat allen die korte of lange tijd aan Vrinten hun diensten geleend hadden, gearresteerd en veroordeeld werden. Van slechts vijftien hunner zijn de vonnissen bewaard gebleven: drie, onder wie Hensen, werden ter dood

¹ Brief, 28 sept. 1959, van R. H. Stevens. ² Bureau Nationale Veiligheid: proces-verbaal, 30 april 1946, van verhoor van H. O. C. Skrodzki (Bijz. Gerechtshof 's-Gravenhage, dossier inz. F. A. van Koutrik).